

Bijengezondheidsdag in Schip van Blaauw, Wageningen

Spectaculaire macro-videobeelden van varroamijten tussen bijen

Marcel Simon, commissie Bijengezondheid

Het is steeds weer een genoegen om in het Schip van Blaauw een bijeenkomst bij te wonen. Weliswaar is een dagje zitten in de ouderwetse collegezaal niet zo comfortabel, maar in de entourage van het gebouw neem je dit voor lief. Zeker als de voordrachten je afleiden van lichamelijk ongemak.

Gedrag varroamijten in beeld

De eerste spreker, **Joachim Eberhardt** uit Münster, is werkzaam aan de 'Agentur Lernsite' een organisatie die via online-cursussen kennis overdraagt over o.a. bijenteelt. Op www.die-honigmacher.de is veel informatie te vinden. Eberhardts bijdrage drukte ons letterlijk

maakt als een bij haar tracht te pakken. Videobeelden volgden ook de ontwikkeling van een mijten-eitje tot volwassen exemplaar, inclusief de paring. Het eitje waaruit een mannelijke mijt geboren moet worden, wordt dicht onder de bovenkant van de cel gelegd. Duidelijk zichtbaar waren ook de kleine witte uitwerpselen van de mijten. Andere opnames toonden kalkbroed van nabij. De groei van de schimmelcultuur brengt de larve zodanig in het nauw dat deze op den duur als het ware gefiltreerd wordt en na indrogen door de bijen uit de cellen wordt verwijderd. De witte klompjes kalkbroed worden zwart als zich sporen gaan vormen. Helaas ontbrak de tijd om de macro-opnames van wasmul te tonen. Op de hierboven genoemde site zijn deze te vinden onder 'Anfänger Kurs'.

Regionaal verschil bijensterfte

Roméé van der Zee gaf als volgende spreker inzicht in haar monitoring van de wintersterfte 2014/2015. De definitieve publicatie van de resultaten is te vinden in Plos ONE 10(7):

e0131611; 2015. Een popularisering daarvan vindt u elders in dit nummer. Ze meldde dat de wintersterfte 2014-2015 in Nederland, bepaald aan de hand van de gegevens van 14.650 volken, op 18% uitkomt. Dit is inclusief 3,4% verlies van volken als gevolg van koninginnenproblemen, zoals verlies van de koningin of darrenbroedige volken.

Daarnaast gaf Romée aan dat de mate van bijensterfte regionaal verschild. Zo doet zich bijvoorbeeld in Groningen en Limburg (evenals over de grens in het Ruhrgebied) meer sterfte voor, terwijl op de Veluwe sterfte juist minder dan gemiddeld optrad. Ook vond zij verschillen in sterfte van

Bijenlector

De commissie Bijengezondheid was verheugd de nieuwe Lector Bijengezondheid, **Karin Steijven**, de gelegenheid te kunnen geven zich aan haar nieuwe achterban voor te stellen. Naast haar taak om een verbetering van het onderwijs aan de 'groene' opleidingen te bevorderen, wil zij zich ook inzetten om de imkerij te ondersteunen bij het zoeken naar mogelijkheden om de bijensterfte tegen te gaan. Als voorbeeld daarvan noemde zij het opzetten van een protocol voor aanpak van de kleine bijenkastkever indien deze onverhoopt ons land bereikt.

met de neus op de beelden van AVB en varroa in een bijenvolk. Macrofoto's en -videobeelden lieten overduidelijk zien hoe het broednest er uitziet en hoe overtuigend aan de hand van dit beeld de diagnose AVB gesteld kan worden.

Absoluut verrassend waren de bewegende beelden van het gedrag van de varroamijten op de bijen en in de cellen. De camouflage waarmee de mijten zich verborgen houden tussen de delen van het chitineskelet maakt dat ze niet alleen voor ons niet zichtbaar zijn, maar ook voor de bijen, die wel trachten de mijten van andere bijen af te plukken. Getoond werd ook hoe een mijt zich snel uit de voeten

volken in regio's met aanplant van bepaalde gewassen. Een hogere sterfte treedt op waar aspergeteelt plaats vindt, vermoedelijk door het gebruik van dimethrin. Maar ook daar waar mais of bieten geteeld worden.

Vitaliteit kennen door tellen

Mari van Iersel hield ons voor dat we bij de diagnose van de vitaliteit van bijenvolken heel goed op onze tellen moeten passen. Letterlijk wel te verstaan. Want door in een regelmatige frequentie mijten op de varroalade te tellen is de vitaliteit van een volk, en daarmee de behandeling ervan, te bepalen. We moeten ons liever door de natuurlijke gang van zaken in een bijenvolk laten leiden dan door te "dokteren". Eerder besluiten een volk op te ruimen dan af te wachten of het misschien toch nog beter wordt. *The survival of the fittest* is ook hier van toepassing. Selecteren op varroaresistentie is daarbij de oplossing. Maar daarbij wel geïntegreerd bestrijden. Een uitspraak van Mari is: "Een imker kent een kunstje om volken in leven te houden, een goede imker ondersteunt de bijenpopulatie door de vitaliteit ervan te bevorderen".

AVB uitbraak in Limburg

In plaats van Bram Cornelissen, die verhinderd was, en daardoor niet in staat was te melden over de mogelijke opmars van de Kleine Bijenkastkever, was **Hub Maar** bereid om van zijn ervaringen met de uitbraak van AVB in Limburg te vertellen. Als Bijengezondheidscoördinator (BGC) in die regio was hij degene die de procedure moest begeleiden. Bijen@wur heeft zich teruggetrokken van het destijds vastgestelde protocol dat zij de eerst aangewezen is om te benaderen bij een verdenking van AVB. De BGC moet die taak nu overnemen. Afgeraden wordt om in eerste instantie de NVWA (Nederlandse voedsel- en warenautoriteit) te berichten, want elke actie van die kant kost geld. Ook wanneer de verdenking van AVB niet blijkt te kloppen, bijvoorbeeld als blijkt dat het om EVB gaat. Vraag eerst een ervaren imker uit de betreffende vereniging om advies en

ga vervolgens naar de BGC als de verdenking van AVB blijft bestaan. De BGC weet dan hoe verder te handelen. Dan pas wordt via het meldnummer de NVWA ingelicht, waarna de procedure op gang komt. De NVWA neemt gegevens op en laat een monster opsturen naar het laboratorium in Lelystad. Pas nadat daar AVB is vastgesteld, wordt een vervoersverbod ingesteld, en worden door de BGC alle in dat gebied aanwezige volken gecontroleerd.

Het besmette volk wordt intussen afgezwaveld. Alle ramen en bijen worden in een goed verzegelde plastic zak gedaan en via de gemeentelijke dienst met het restafval voor verbranding meegegeven.

Als tijdens de tweede controle, vier

weken na de eerste, blijkt dat zich geen AVB-verschijnselen meer voordoen in de onderzochte volken, wordt het vervoersverbod opgeheven. Een lid van de Commissie Bijengezondheid, Roel Paauwe, is werkzaam bij de NVWA in Brabant en heeft met zijn kennis van de gang van zaken bij de uitbraak in Limburg kunnen helpen met het leveren van beschermende kleding, die bij controle door de BGC gedragen wordt om de besmetting niet mee te nemen naar de volgende bijenstal, en ook met het voorzien van de nodige formulieren, die bij een uitbraak ingevuld moeten worden. Want wat moeten we zonder formulieren... 🍀

Goed geschoten

Bijen vervoeren met de scooter: het transportmiddel dat André Timmermans (Den Bosch) gebruikt voor het reizen met en naar zijn bijenvolken. Onlangs werd hij op een landweggetje aangehouden door patrouillerende agenten. Na controle van zijn rijbewijs, verzekeringsplaatje, technische staat van de scooter en verbindingstechniek voor de aanhangwagen (alles was in orde!) vroegen ze wat hij in het wagentje vervoerde. "Bijen", antwoordde André, "zal ik de kast even open maken?". Nou nee, dat was niet nodig. De agenten hielden het voor gezien. Ze stapten weer in en toen André ze enkele kilometers verder weer passeerde, werd hij vriendelijk toegezwaaid. André heeft drie kleine, permanente standplaatsen, in Den Bosch, Waalwijk en in Wijk en Aalburg, samen 14 volken. Thuis, in zijn bolwoning, heeft André geen ruimte voor opslag van imkerspullen, die staan daarom in Wijk en Aalburg, en dus reist hij veelvuldig met lege en volle ramen door het Brabantse land.

Foto ingezonden door Rico Timmermans.